

**Lvdovici Molinæ, E Societate Iesv Theologiae Doctoris, &
Professoris, Commentaria, In primam D. Thomæ partem**

Molina, Luis de

Lugduni, 1622

Quibus supernaturalibus subsidiis liberum arbitrium indigeat ad
eliciendum credendi actum qualis ad iustificationem est necessarius. disp.
8.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73915)

aduentu per fidē, vt ex antecedentibus & cōsequen-
 tibus patet Matth. 16. *Caro & sanguis non reuelauit
 tibi, sed Pater meus, qui in caelis est.* itē Pauli 2. ad Cor. 3.
*Non quod simus sufficientes cogitare aliquid ex nobis,
 quasi ex nobis, sed sufficientiā nostrā ex Deo est.* & 1. ad
 Cor. 12. *Nemo potest dicere Dominus IESVS, nisi
 in Spiritu S.* intelligenda sunt de assensu, & confes-
 sione fidei, ac inuocatione Christi, qualis necessaria
 est ad iustificationem, & salutem.

*Auxilium
 speciale con-
 fert, vt fidei
 assensus etiā
 quoad sub-
 stantiā actus
 eliciatur.*

Illud tamen animaduertendum est, licet auxiliū
 supernaturale gratiæ non sit simpliciter necessā-
 rium, vt liberum arbitrium assentiatur actū merē
 naturali iis, quæ fides docet, sed solum vt assentiatur
 prout oportet ad salutem: nihilominus quā sē-
 pissime non solum conferre, vt assensus eliciatur
 qualis oportet, sed etiam vt simpliciter eliciatur: eō
 quod liberum arbitrium neque supernaturalem,
 neque naturalem assensum tunc eliceret, nisi diuini-
 tatis illustraretur intellectus, & supernaturaliter
 voluntas excitaretur, alliceretur, ac suauiter ad as-
 sensum traheretur. Atque id maximē euenire solet
 in prima uocatione adulti ad fidem, quando iudicio
 ducitur ad credendum, defendendique sunt inue-
 rati errores, neque simul inducitur ad credendum
 ex affectu aliquo sæculari, vel placendi alteri, vel ti-
 more offendendi, vel spe quippiam consequendi,
 vel vitandi damnum temporale. Cū enim homi-
 nes afficiantur parum ad spiritalia, assensusque my-
 steriorum fidei difficilis sit propter eorum sublimi-
 tatem, pristinique errores difficilē deferantur, si nul-
 lus sæcularis affectus simul interueniat & alliciat,
 difficilē sōta prædicatione Euangelij & explanatio-
 nē rationum, quæ afferri solent ad credendum, in-
 ducuntur ad infideles, tum ad expendendum, quæ
 proponuntur, tum ad præbendum illis assensum,
 etiam si vtrumque sit in eorum potestate. Quapro-
 pter quā sēpissime, qui consentiunt Euangelio,
 neque actū supernaturalem, neque naturali illi assen-
 tiantur, nisi prius diuina gratia illustrarentur & ex-
 citarentur. Vnde Act. 16. de Lydia purpuraria di-
 citur: *Cuius Dominus aperuit cor intendere eis, quæ di-
 cebantur à Paulo.* Atque hoc etiam innunt simul
 Scripturæ sacræ, quæ docent, fidem donum Dei esse,
 ad eamque homines tractu, & appulsu Spiritus sancti
 perducit.

DISPUTATIO VIII.

*Quibus supernaturalibus subsidiis liberum ar-
 bitrium indigeat ad eliciendum credendi
 actum, qualis ad iustificationem
 est necessarius.*

Dicendum nunc est de credendi actū, qualis ad
 iustificationem exigitur, quibus videlicet sub-
 sidiis (quantum præsens disputatio postulat) arbi-
 trium nostrum ad eum eliciendum indigeat, & quo-
 usque cooperetur. Exactior namque auxiliorum om-
 nium, quæ ad adulti iustificationē necessaria sunt,
 explanatio, & qua ratione cum eiudem arbitrij li-
 bertate consentiant, inferius suo loco tradetur.

Ad eiusmodi itaque actum concurrat necesse est
 particulare auxilium gratiæ præuenientis atque ex-
 citantis, non solum ex parte intellectus, sed etiam ex
 parte voluntatis, vt secunda secundæ qu. 4. art. 2. &
 plenius qu. 6. art. 1. ostendimus. Propositis namque &
 explicatis homini adulto pro captu ipsius iis, quæ ad
 fidem pertinent, vtique vt talem assensum præbeat,
 qualis ad salutem necessarius est, opus est, vt saltem
 naturæ ordine præcedat illustratio supernaturalis in

*Fidei super-
 naturalis as-
 sensus exigit
 præueniente
 gratia ex
 parte intel-
 lectus & vo-
 luntatis.*

A intellectu, & motio, seu affectio similiter supera-
 naturalis ad illis assensum præbendum ex parte vo-
 luntatis: quæ duo interna uocatio Dei appellantur,
 illisque mediantibus, vt mox subiungā, dicitur Deus
 trahere credentes ad fidem. Deinde sequitur libe-
 rum imperium voluntatis, quo adulti imperat in-
 tellectui, vt assentiatur: vltimò verò præbetur assen-
 sus, qui fides nuncupari solet. Atque his duobus
 actibus dicitur adulti liberè accedere ad fidē. Quo-
 niam ergo ad illos actus (vt supernaturales sint, &
 quales oportet ad salutem) necessariò influit, coo-
 peraturque uocatio diuina, dicitur Deus, dum sunt,
 trahere credentes ad fidem: neque enim antequā
 actus illi fiant, trahuntur credentes, sed solum uoca-
 tione interna alliciuntur, & inuitantur ad credendum.
 Quia verò iidem actus emanant à libero arbitrio, si-
 ne cuius concursu profus non essent) quatenus cō-
 sensum præbet uocationi diuinæ, dicitur adulti ius-
 dem actibus accedere ad fidem. Quare neque tra-
 ctio, & uocatio diuina tollunt libertatem arbitrij,
 neque liberum arbitrium sine attractione & uoca-
 tione diuina possent eos actus elicere, ad fidem ve ac-
 cedere. Prædictos actus (maximè si baptisimus acce-
 dat) consequitur tanquam dispositionem vltimam
 infusus habitus fidei supernaturalis, qui in solo Deo
 est, & in intellectu residet, adiunctumque habet aliū
 habitum infusum voluntati, per quem ipsa imperat
 assensum fidei, vt secunda secundæ locis citatis o-
 stendimus.

Consonant his omnibus verba illa ex libro de Ec-
 clestasticis dogmatibus cap. 21. *Manet ad quæren-
 dam salutem arbitrij libertas, id est, rationalis voluntas,
 sed admonente prius Deo, & inuitante ad salutem, vt
 vel eligat, vel sequatur, vel agat occasione salutis, hoc est,
 inspiratione Dei: vt autem consequatur quod elegit, vel
 quod sequitur, vel quod occasione agit, Dei esse liberè con-
 fitemur.* Initium ergo salutis nostræ Deo miserante habemus:
 vt acquiramus salutiferam inspirationem nostræ po-
 restatis est: vt adipiscamur, quod acquirendo admoni-
 tioni cupimus (iustificationem videlicet ipsam, habi-
 tūque, ex quibus coalescit) diuini est numeris: vt non
 labamur in adepto salutis munere, sollicitudinis nostræ
 est, & cælestis pariter adiutorij: vt labamur potestatis
 nostræ est, & ignantie. Sicut ergo initium salutis nostræ
 Deo miserante, & inspirante habere nos credimus: ita
 arbitriū nature nostræ sequax esse diuina inspirationis,
 liberè confitemur. Igitur vt non labamur à bono, vel na-
 turæ, vel meriti, sollicitudinis nostræ est, & cælestis pari-
 ter adiutorij: vt labamur, potestatis nostræ & ignantie.
 Hæc ibi. Eadem repetuntur de spiritu & anima cap.
 48. quicumque fuerit autor eius libri.

Porro habitus fidei infusus, spiritus fidei inhabi-
 tans solet ab aliquibus appellari, eoque fideles, quo-
 ties postea volunt, eliciunt cum solo concursu gene-
 rali Dei actum fidei supernaturalem. Quod idem
 eadem quoque ratione dicendum est de spe. Quæ
 si fidelis peccato lethali aliquo, quod neque fidei,
 neque spei repugnet, gratiam amittat, indiget quidē
 ad suam iustificationem auxilio particulari, quo vel
 ex Dei dilectione de peccatis doleat, vt oportet, quo
 pacto sine sacramento iustificabitur, vel saltem vt ex
 timore seruilis doleat etiam, sicut oportet, acceden-
 tēque sacramento iustitiam consequetur: at vt ex
 fide atque spe in Deum ita doleat, non indiget alio
 auxilio particulari præter cōcursum habitum fidei
 & spei, qui in eo remanserunt: quo tamen peculiari
 auxilio ad credendum, ac sperandum indiget is, qui,
 dum primò ad fidem accedit, iustificatur: eō quod
 habitus illos supernaturales habeat. Atque de huius-
 iusmodi iustificatione, quæ fit, dum quis primò ac-
 cedit

MOLINA
 D. VII

cedit ad fidem, potissimum sermo est in Concilio Tridentino scilicet.

Quod ergo ad eliciendum primum assensum eorum, quae fides tenet, talem, qualis ad salutem opus est, praerogatur divina vocatio, quae auxilium illud duplex supra explicatum complectitur, docet satis aperte Concilium Tridentinum sess. 6. Etenim cap. 5. sic ait: *Declarat praerogata ipsius iustificationis exordium in adultis à Dei per Christum Iesum praeviente gratia sumendum esse, hoc est, ab eius vocatione, qua nullis eorum existentibus meritis, vocantur, ut qui per peccata à Deo everserant, per eius excitantem atque adiuvantem gratiam ad convertendum se ad suam ipsorum iustificationem, eidem gratia liberè assentiendo & cooperando disponantur, ut ita, tangente Deo cor hominis per Spiritus sancti illuminationem, neque homo ipse nihil agat in inspirationem illam recipiens, quippe qui illam & abicere potest, neque tamen sine gratia Dei movere se ad iustitiam coram illo libera sua voluntate possit. Unde in sacris literis cum dicitur, Convertimini ad me, & ego converterar ad vos, libertatis nostra admonemur: cum respondemus, Convertere nos Domine ad te, & converteremur, Dei nos gratia praevenerit confitemur.* Haec Concilium. Et cap. 6. subiungit: *Disponuntur autem ad ipsam iustitiam, dum excitati divina gratia & adiuti, fidem ex auditu concipientes, liberè moventur in Deum, credentes vera esse, quae divinitus revelata & promissa sunt, &c.* Et canone 3. *Si quis dixerit sine praeviente Spiritus sancti inspiratione atque adiutorio, hominem credere sicut oportet, &c.* Ecce, vocatio divina, de qua loquitur Concilium, per intellectum planè est, consonatque illud Christi Iohan. 6. *Omnis, qui audit à Patre & didicit, venit ad me.* Vbi sermo est de adventu per fidem: illuminatio item atque inspiratio, de qua in eo est sermo, & quam gratia praeviens, atque excitans complectitur, ad intellectum pertinent. Cum verò voluntas non minus praeviente gratia indigeat, quam intellectus, à liberòque imperio ipsius pendeat, quod intellectus assensum praebet iis, quae ad fidem spectant, profectò non minùs peculiari motu praevenerit, atque allicitur voluntas, vt imperet assensum fidei. Eiusmodi autem motum innuunt verba illa Concilij Tridentini cap. 5. *Tangente Deo cor hominis per Spiritus sancti illuminatione, nomine enim, cordis, non nudus intellectus, sed voluntas potissimum intelligitur: & illa cap. 6. dum excitati divina gratia & adiuti, fidem ex auditu concipientes, liberè moventur in Deum.* Idem constat apertius ex Concilio Arausiano 2. cap. 5. vbi ita habetur: *Si quis, sicut augmentum, ita etiam initium fidei, ipsum credulitatis affectum, quo in eum credimus, qui iustificat impium, non per gratia donum, id est, per inspirationem Spiritus sancti corrigentem voluntatem nostram ab infidelitate ad fidem naturaliter nobis inesse dicit, Apostolicis dogmatibus adversarius probatur, beato Paulo dicente: Confidimus, quia qui cepit in vobis opus bonum, perficiet, & vobis datum est pro Christo, non solum vt credatis, & gratia salvi facti estis per fidem, non ex vobis, Dei enim donum est. Ecce, affectum credulitatis dicit Concilium Arausianum conferri à Deo. Et Augustinus de praedestinatione Sanctorum cap. 5. & 1. retractationum cap. 23. ac alibi docet, *Credere, aut non credere, in arbitrio esse voluntatis humanae, sed in electis preparari voluntatem humanam à Domino, vt credant: quare ad fidem etiam pertinet illud, Quid habes, quod non accepisti? Quia ergo habitus fidei infusus non praecedit primum actum credendi, sicut oportet ad salutem, quin potius per primum actum credendi disponitur ad infusionem habitus, inde est, quod gratia praev-**

Molina in D. Thom.

niens primum actum non sit donum habituale, sed illustratio intellectus, & motio, atque affectio voluntatis per auxilia particularia, quae cessant elicitò primo actu credendi. Postquam verò habitus est infusus, is, cum concursu generali Dei, satis est, ad eliciendos actus credendi supernaturales, fini supernaturali accommodatos, quamvis negandum non sit per illustrationes & auxilia particularia collata per dona Spiritus sancti, sapientiae, intellectus, consilij, pietatis, & timoris, &c. multum adiuvari habitum fidei, & ceterarum virtutum supernaturalium, ad eliciendos suos actus ferventiores, & praestantiores.

Hic etiam breviter recolendum est id quod latius 2. 2. quaest. 4. art. 2. dicebamus. Sicut imperandum actus alios intellectus, quando oportet, atque vt oportet, comparamus in voluntate habitum virtutis moralis ad similes actus imperandos, qui stultiofitas dicitur: ita etiam, esto Deus nullum habitum supernaturalem infunderet voluntati ad imperandum actus fidei supernaturales, compararet voluntas habitum ad eòdem promptè imperandum: praesertim cum in imperandis actibus fidei supernaturalis plus difficultatis insit, quam in imperandis aliis actibus intellectus. Quia tamen maxime congruum est, vt sicut Deus divinitus euellit intellectum ad eliciendum assensum fidei, ita eleuet supernaturaliter voluntatem ad imperandum eumdem assensum, consequens est, vt quemadmodum euellit voluntatem per particulare auxilium vt primum fidei assensum imperet, ita dum intellectui infundit fidem, infundat etiam voluntati habitum supernaturalem, ad fidei assensus deinceps imperandos. Neque is est habitus charitatis, vt quidam obiebat, charitatis habitum sufficere. Tum quia charitas solum inclinad ad diligendum Deum: hic verò habitus supernaturalis constituitur ad imperandum assensum fidei, sicut spes ad eliciendum actum sperandi. Tum etiam quia habente Christiano homine in eam culpam lethalem, quae cum fide non pugnet, amittit charitatem: & nihilominus indiget ex parte voluntatis eiusmodi habitu supernaturali, qui praevienti gratiae per auxilia particularia, qua voluntas eius, dum ad fidem primò perductus est, fuit mota, respondeat, eamque suppleat, vt quotiescumque talis Christianus voluerit, fidei assensum imperet.

Ex dictis iam facile intelligi poterit, quanam sit necessitas constituendi habitum fidei supernaturalem, esto homo ex suis naturalibus assentiri possit reuelatis actu merè naturali. Neque enim, vt secunda secunda quaest. 6. art. 1. dicebamus, ob eam causam necessariò ponendus est, vt intellectus facile assentiat, contra intellectus duritiam, & discretè contra intellectus errores, vt Durandus in secundo d. 28. quaest. 1. multique alij affirmarunt: neque item vt actus assentiendi sit certus & firmus certitudine & firmitate ex parte credentis, vt Sotus 2. de natura & gratia cap. 8. voluit. Haereticus namque potest firmius illo modo assentiri, non solum articulis fidei, sed etiam suis erroribus, quam multi fidelium assentiantur per fidem infusam veritatibus Catholicis. Sed ideo necessariò constituendus est, quoniam ad illos actus eliciendos, vt fini supernaturali sint accommodati, & quales ad salutem sunt necessarii, requiritur vt vel per inspirationem & auxilium particulare S. Spiritus eliciantur, vel per concursum habitus supernaturalis. Expediit verò, vt postquam semel aliquis motione & auxilio particulari Spiritus sancti ad fidem perductus est, habeat

Ppp 2 habitum

Gratia praeviens ad credendum non habetis sed illustratio intellectus, motio ac affectio voluntatis per auxilia particularia.

Fidei habitus cur constituitur exigit voluntati habitum supernaturalem.

Fidei habitus supernaturalis qua necessitate constituitur.

Vocatio ad fidem, illuminatio & inspiratio ad intellectum pertinent. Gratia praeviens atque excitans ad fidem quae voluntas indiget etiam praeviente gratia ad fidem, quae in ea recipiatur.

Vertical text on the left edge of the page, partially cut off.

habitu fidei infusum in se manentem, vt quoties A voluerit, non solum elicere valeat similes actus, sed etiam prompto, solo concursu generali Dei adiutus, eisdem possit elicere.

DISPUTATIO IX.

Initium fidei, caterorumque actuum ad iustificationem pertinentium, esse à Deo: quantum iustificatio, collatioque ipsius ini- ty ab arbitrio nostro, concurr- suque Ecclesie pendeat, explicatur.

Credendi ini- stium à Deo per gratiam praeuenientem.

EX dictis disputatione precedente intelligetur facile, initium actus credendi, vt ad salutem oportet, esse à solo Deo per gratiam praeuenientem & excitantem. Etenim liberum nostrum arbitrium nisi à Deo, modo praecedente disputatione explicato, auxilio suae gratiae praeueniatur & exciteretur, non solum producere nequit eum actum, sed etiam quicquid ex solis suis naturalibus homo efficiat, siue vt actu merè naturali reuelatis assentiatur, siue, vt, postquam edoctus fuerit naturalem assensum esse ad salutem necessarium, optet ita credere, aut etiam conetur ex dono & auxilio Dei supernaturali assentiri, siue denique auxilium illud sibi donari petat, aut ad illud recipiendum satagat se disponere, sanè id totum nullius est meriti aut vigoris, vt ei gratia praeueniens propter eiusmodi dispositiones impendatur, sed quoties confertur, ex solis Christi meritis, donoque Dei, ac proinde misericorditer omnino, non solum tamquam subiecto non digno, sed etiam tamquam indigno propter peccatum, originale saltem, in quo est, tribuitur, & merè gratis ea, quae merito gratia dicitur, conferri solet cuiuscumque datur. Quò fit vt iure optimo Augustinus de praedestinatione sanctorum cap. 3. & 1. Retract. cap. 23. tamquam errorem retractauerit id, quod antea quam esset episcopus asseruerat, nempe propositis prius & explicatis credendis, initium fidei, id est, primum actum credendi vt ad salutem oportet, esse in facultate liberi arbitrij cum solo concursu generali Dei.

Gratia praeueniens ex solis Christi meritis, & Dei liberalitate conferitur.

Contrarium retractauit August.

Gratia non tollit, sed supponit ac perficit naturam, ad diuinam que sapientiam ac prouidentiam spectat, ita creaturas arbitrio praeditas donis gratiae in finem supernaturalem perducere, vt & libero cuiusque arbitrio, & conatu ac regimini Ecclesiae suum relinquat locum, rationi, Scripturis sanctis, quin & ipsi quodammodo experientiae valde consentaneum iudico, vt etiam si Deus dona gratiae, quae nobis Christus promeruit, tamquam nulli debita, distribuatur prout vult, leges tamen ordinarias, in eisdem donis gratis adultis distribuendis, magna ex parte vsui arbitrij ipsorum, regimini, atque conatu Ecclesiae accommodauerit, id quod sequentia magis dilucidum reddent.

Præuenientem gratiam ad credendum Deum ordinariè non tribuit, sine praeuia aliunde notitia eorum, nisi qua fides doceat.

Atque, legat, vel in memoriam reducat, quae antea audiuit aut legit, atque ea consideret, solet Deus quasi se inferendo per gratuita dona, eisdemque donis adiutuando atque euehendo naturam ad effectum, quem sola non potest producere, solet, inquam, Deus illustrare intellectum adulti, non aliter, quam particulari supernaturalique suo influxu cum illo pariter concurrendo, vt producat, caldem quidem notitias ex parte obiecti, at supernaturales, vt suo supernaturali lumine afficiant, alliciantque intellectum ad fidei assensum producendum. Simul etiam tangere solet peculiari aliquo suo influxu, afficeretque voluntatem, notitia supernaturali intellectus iam excitatam, vt assensum fidei imperet. Quin etiam, quò rationes & persuasiones à ministro Ecclesiae adductae, atque ad credendum propositae, vel sapientia ac dexteritate proponentis, vel gratia ad id ei in aliorum vtilitatem gratis data, efficaciores fuerint, eò (Deo simul per illas se inferente ac illustrante intellectum, vt res magis penetret, & tangente voluntatem) solent homines efficacius, aut remissius moueri ad fidem, maiorque aut minor fructus sequi consuevit, vt experientia ipsa testatur. Conducit autem ad id non parum inculpata vita ministrorum Euangelij, familiaritasque eorum cum Deo: non solum quoniam id multum permouet, tum vt, quae docent, vera esse credantur, tum etiam vt homines ad imitationem pertrahantur: sed etiam quoniam potentiori sapientia, & spiritu loqui consueuerunt, maiorque auxilia gratiae audientibus soleant à Deo impetrare.

Ex dictis in primis patet, internam Dei vocationem ad fidem, licet donum Dei sit, multum tamen à ministro, & conatu Ecclesiae pendere. Id quod testatur etiam visio illa Act. 16. Troade ostensa Paulo: Vir Macedo quidam erat stans, & aspiciens eum dicens: Transiens in Macedonia adiuua nos: quasi ex praedicatione & industria Pauli vocationem ad fidem, salusque penderet. Atque illud Christi Luc. cap. 10. cum septuaginta duos mitteret binos ante faciem suam, Messis quidem multa, operarj autem pauci: rogat ergo Dominum messis, vt mittat operarios in messem suam.

Patet deinde ratio, tum quare regulariter fides ex auditu concipiatur, tum etiam quare, licet Deus facienti, quod in se est, non denegat gratiam, rari, aut nulli inieris vocationem, aut conuertantur ad fidem, ad quos praedicatione, & notitia exterius proposita eorum, quae ad fidem pertinent, nondum peruenit. Neque enim Deus consuevit vocare ad fidem, notitiam eorum, quae ad fidem spectant, singulis immittendo: sed facta promulgatione fidei secundum ordinem suae sapientiae diuersis temporibus, (qualis facta fuit primò sub lege naturae, deinde populo Israelitico per Moysen vltimò sub gratia per Christum Iesum, & Apostolus vniuerso orbi, vt ea ratione à prioribus in posteriores semper notitia eorum, quae ad fidem pertinent, deriuaretur) relinquit suae naturae regimen, & cursum huius vniuersi, naturamque supponens, atque notitias rerum aliunde habitas, in se fit cogitationibus, naturamque euehit & perducit, quò sola peruenire non poterat, eamque adiuuat ac perficit. Quoniam verò tanta est debilitas & miseria naturae humanae post peccatum, vt regulariter nullus in Deo naturaliter cognoscendo, colendo, eique obtemperando faciat totum, quod potest, inde fit, vt vix vllus supra communem cursum, aut praeter leges ordinarias à Deo institutas, supernaturaliter illuminetur.

Patet tertio, vocationem Dei internam multum etiam

MOLLIS
D. VI